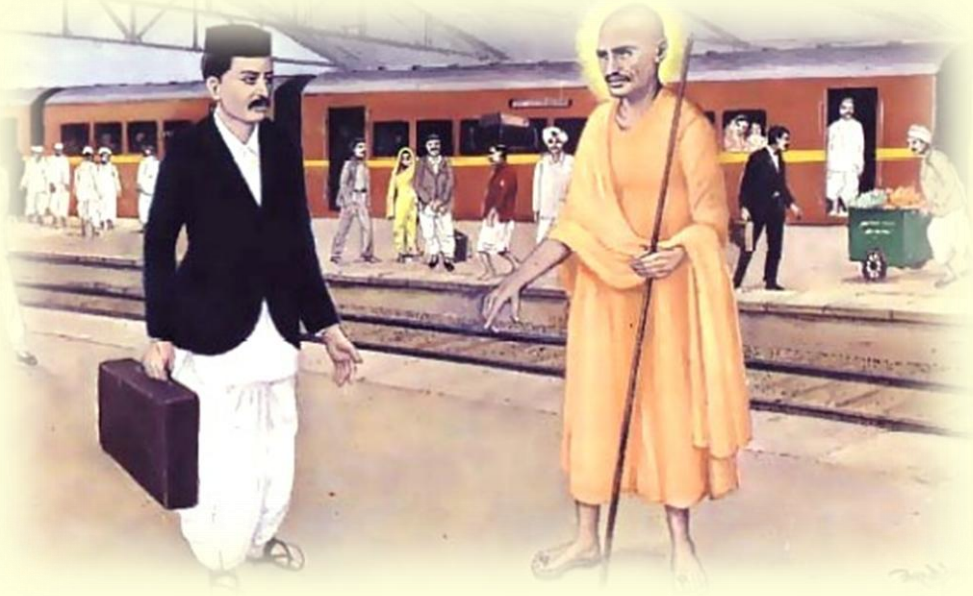

अध्याय विसावा प्रारंभ

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

जय जयाजी रुक्मिणीवरा । हे चंद्रभागातटविहारा ।
देवा वरदपाणीधरा । दासगणूच्या मस्तकीं ॥१॥

तूं भूपांचा भूपती । अवघेंच आहे तुझ्या हातीं ।
मग माझी फजिती । कां रे ऐसी मांडलीस ? ॥२॥

माझें पाप ताप दहन । करा कृपाकृशानें करून ।
राहो आनंदी सदा मन । तुझें भजन करावया ॥३॥

यांत अंतर केल्यांस । वृथा तुला लागेल दोष ।
खच्या थोरांनी आपणांस । बट्टा लावून घेऊं नये ॥४॥

म्हणून हे श्यामसुंदरा । राही रुक्मिणीच्या वरा ।
पांडुरंगा परम उदारा । माझी इच्छा पूर्ण करी ॥५॥

असो समाधिस्थ झाल्यावर । श्रीगजानन साधुवर ।
म्हणूं लागले नारीनर । आतां काय ह्या शेगांवीं ॥६॥

शेगांवींचा ज्ञानगभस्ती । अस्ता गेला निश्चिती ।
आतां काय तेथें माती । राहिली आहे निव्वळ ॥७॥

समुद्राचे आटल्या नीर । वा पुष्पतरूचा गेला भर ।
कोण त्याचें करणार । कौतुक या जगामध्यें ? ॥८॥

आतां खेपा शेगांवांत । करणें आहे कीं निमित्त ? ।
देव नसतां देव्हाऱ्यांत । माळा बांधणे व्यर्थची ॥९॥

ऐसें कित्येक बोलती । परी ती असे साच भ्रांती ।
महाराजांची दिव्य ज्योति । अदृश्य आहे तेच ठायां ॥१०॥

जेवीं इंद्रायणीचे तीरीं । ज्ञानेश्वर समाधिस्थ जरी ।
ते आहेत भेटले परी । तेंच ठायीं भाविकां ॥११॥

तैशीच शेगांवांत । श्रीगजाननस्वामी समर्थ ।
ऐसा जयांचा सिध्दान्त । दर्शन त्यांना तेथ होतें ॥१२॥

ते विषयींची एक कथा । सांगतो मी येथ आतां ।
गणपत कोठाडे होता । एक भाविक गृहस्थ ॥१३॥

हा रायली कंपनीचा । एजंट शेगांव दुकानीचा ।
नित्य नेम होता त्याचा । दर्शनाचा श्रोते हो ॥१४॥

अस्तमानीं प्रति दिवशीं । यावें त्यानें मठासीं ।
बैसोनिया समाधीपासीं । स्तवन करावें एकनिष्ठें ॥१५॥

एकदां ऐसें वाटलें त्यास । अभिषेक करून समाधीस ।
उद्यांच्या विजयादशमीस । ब्राह्मणभोजन घालावें ॥१६॥

केली सर्व तयारी । अभिषेकाची साजिरी ।
शिधा मठाभीतरीं । धाडिला मोठया प्रमाणांत ॥१७॥

तैं कांता म्हणे हो प्राणनाथा ! । हें तुम्ही काय करितां ।
हाड नाहीं तुमच्या हातां । खर्च करण्याच्या बाबतींत ॥१८॥

उद्यां आहे विजयादशमी । म्हणून पोरांबाळांसी ।
कपडे अलंकार अंगासी । करून घाला कांही तरी ॥१९॥

हे अभिषेक ब्राह्मणभोजनें । वरचेवरी न योग्य करणें ।
दिलीं आपणां ईश्वरानें । चार पोरेंबाळें हो ॥२०॥

फुटका मणि ना अंगावरती । मी लंकेची पार्वती ।
गृहस्थाची ही कां रीती ? । संचय करावा धनाचा ॥२१॥

हें कांतेंचें भाषण । गणपतरावा न रुचलें जाण ।
तो म्हणे प्रपंचाहून । श्रेष्ठ परमार्थ वाटे मला ॥२२॥

तोच त्याच्या कांतेसी । स्वप्न पडलें रात्रीसी ।
उगे न छळी पतीसी । तो करतो तें करूं दे ॥२३॥

त्यांत तुझ्या बापाचें । काय जातें सांग साचें ।
प्रेम अशाश्वताचें । वेडे ! हें बाळगूं नको ॥२४॥

यामध्यें न कांहीं सार । धन भूचें भूमीवर ।
येतें मात्र बरोबर । पाप पुण्य मानवाच्या ॥२५॥

अभिषेक ब्राह्मणभोजन । हे पारमार्थिक आहे पुण्य ।
त्याच्यासाठीं वेंचितां धन । तें न जाय अनाठायीं ॥२६॥

पेरलेल्या बिजापरी । त्याची स्थिती होते खरी ।
म्हणून सांगतों तुला पोरी । अडथळा त्या करूं नको ॥२७॥

ऐशा पाहून स्वप्नास । सांगती झाली पतीस ।
तेणें गणपतरावास । हर्ष झाला विबुध हो ॥२८॥

आलें कां हें प्रत्यंतर । महाराज येथेंच साचार ।
सोडून द्यावा कुविचार । आजपासून कांहीं तरी ॥२९॥

मुलें बाळें कोणाची । धनदौलत कोणाची ।
तूं न वाही चिंता त्यांची । तें अवघे समर्थांचें ॥३०॥

असो गणपतरावानें । पूजन केले आनंदानें ।
त्या दसऱ्याच्या मुहूर्तानें । खर्चही केला अत्युत्तम ॥३१॥

या गणपतरावाची । निष्ठा समर्थपदीं साची ।
जडली शुध्द स्वरूपाची । होती पहिल्यापासून ॥३२॥

लक्ष्मण हरी जांजळाला । ऐसाच अनुभव एक वेळां ।
बोरीबंदरावरी आला । तो ऐका सांगतों ॥३३॥

कांहीं कामानिमित्त । लक्ष्मण गेला मुंबईत ।
हा समर्थाचा होता भक्त । पहिल्यापासून विबुध हो ॥३४॥

घरच्या कांहीं कटकटीनें । वैताग त्याच्या घेतला मनें ।
कांहीं व्यापारासंबंधानें । आला होता मुंबईस ॥३५॥

असो बोरीबंदरावरी । लक्ष्मण आला जाया घरीं ।
तो आगगाडीच्या धक्क्यावरीं । एक भेटला परमहंस ॥३६॥

आजानुबाहु उंच बांधा । दृष्टि नासाग्रासी सदा ।
ओंकाराचा सर्वदा । जप चालला त्याच्या मुखीं ॥३७॥

तो बोलला लक्ष्मणास । तूं गजाननाचा आहेस शिष्य ।
ऐसें असून हताश । कां होतोस कळेना ? ॥३८॥

तूं आपुल्या जेव्हां घरीं । पुण्यतिथि केलीस खरी ।
चारशें पानांची तयारी । करून अमरावतीला ॥३९॥

गोपाळराव पेठकर । आणि बापट मास्तर ।
यांचा कैसा प्रकार । घडला तो आण मना ॥४०॥

पुत्रशोक बापटासी । झाला असून प्रसादासीं ।
तो तुझ्या गेहासी । आला होता ना सांग तें ॥४१॥

पेठकराचे ब्राह्मण भले । सांग कशानें राहिलें ? ।
अरे गजाननस्वामी गेले । त्या उभयतांच्या स्वप्नांत ॥४२॥

उपदेश करून दोघांस । आणिले होतें प्रसादास ।
हें कैसें विसरलास ? । सांग मला ये वेळीं ॥४३॥

खुणेच्या गोष्टी ऐकून । साशंक झाला लक्ष्मण ।
म्हणे हा असावा कोण । हें कांहीं कळत नसे ॥४४॥

लक्ष्मणें त्या संन्याशाला । आदरें नमस्कार केला ।
तो पाहतां पाहतां गुप्त झाला । बोरीबंदर स्टेशनासी ॥४५॥

मग लक्ष्मण येऊन घरीं । वागूं लागला पहिल्यापरी ।
प्रतिवर्षीं आपुल्या घरीं । पुण्यतिथीचा प्रारंभ केला ॥४६॥

अवधूत जयराम खेडकरासी । राहीत साहीत गांवांसी ।
भेटते झाले पुण्यराशी । संन्याशाच्या वेषानें ॥४७॥

एक माधवमार्तंड जोशी । कळंब कसूर ग्रामासी ।
आला मोजणी करायासी । जमिनीची श्रोते हो ॥४८॥

हा सरकारी नोकर । होता रेव्हेन्यु ऑफिसर ।
त्याचा गजानन साधूवर । पूर्ण होता भरंवसा ॥४९॥

दिवसभर मोजणी केली । पुढें त्यास इच्छा झाली ।
अस्तमानाचे समया भली । शेगांवास जाण्याची ॥५०॥

आज गुरुवारचा आहे दिन । घेऊं समर्थांचें दर्शन ।
ऐसा विचार करून । आज्ञा केली शिपायाला ॥५१॥

जोड आपुली वेगें दमणी । जाऊं शेगांवालागूनी ।
रात्र तेथें काढूनी । येऊं सकाळीं परत पुन्हां ॥५२॥

तईं तो शिपाई कुतुबुद्दीन । बोलला कर जोडून ।
आभाळ आलें भरून । याचा विचार करावा ॥५३॥

मन नदीला पाणी भलें । आहे थोडकें आतां आलें ।
पाही पाणी गढूळ झालें । म्हणून केली विनंती ॥५४॥

जोशी म्हणाले त्यावर । अरे आतां होऊं नदीपार ।
जा दमणी करी तयार । उगीच सबबी सांगू नको ॥५५॥

शिपायानें जोडिली दमणी । आला लगेच घेऊनी ।
जोशी आंत बैसोनी । जाऊं लागेल शेगांवा ॥५६॥

दमणी घातली नदींत । तो पाणी आलें अकस्मात् ।
जाण्या बैल तटाप्रत । अवसर नाही राहिला ॥५७॥

झंझावात बळावला । कडकडाट करी चपला ।
मन नदीला पूर आला । क्षणामाजीं भयंकर ॥५८॥

मेघ वर्षे मुसळधार । झंझावात सुटला खरा ।
शेतकऱ्यांचिया छपरा । तो उडवूं लागला हो ॥५९॥

शिपाई म्हणे कुतुबुद्दीन । साहेब येथेंच आलें मरण ।
तुम्हां आम्हांलागून । उपाय यासी आतां नसे ॥६०॥

तईं माधव मार्तंड जोशी । घाबरे झाले निजमानसीं ।
बाहूं लागले समर्थासी । करुणायुक्त वचानें ॥६१॥

हे समर्थ गजानना । रक्षणा आमुच्या करी प्राणां ।
अशा संकटीं तुझ्याविणा । त्राता न कोणी आम्हांतें ॥६२॥

कथा ऐकिली पुराणांत । जहाज बुडतां समुद्रांत ।
त्यास संतानें देऊन हात । रक्षण केलें सर्वस्वीं ॥६३॥

तूही संत असामान्य । ब्रह्मवेत्ता करुणाघन ।
करी आमुचें रक्षण । येऊन या पुरामध्यें ॥६४॥

दमणींत आलें जीवन । बैल गेले घाबरोन ।
मग जोशी पुढें होऊन । बोलते झाले शिपायास ॥६५॥

तूं आतां मार्गें सर । अवलीयाचें भजन कर ।
तेच नेतील आपणां पार । त्याची चिंता करूं नको ॥६६॥

जोशी म्हणाले समर्था । अगाध आहे तुझी सत्ता ।
वाटेल तें करी आतां । तारी अथवा मारी आम्हां ॥६७॥

कासरा दिला सोडून । दोघांनीही मिटले नयन ।
तों काय घडलें वर्तमान । तें आतां परियेसा ॥६८॥

ऐशा महापुरांतूनी । पैल तटा पावली दमणी ।
उभी राहिली येऊनी । सडकेवरी शेगांवच्या ॥६९॥

ऐसा प्रकार पाहातां । आनंदले उभयतां ।
पाहा केवढीं अगाध सत्ता । आहे अवलीया बाबांची ॥७०॥

पुरामार्जीं रक्षण केलें । निज भक्तां ना बुडूं दिलें ।
जोशी शेगांवाप्रती आले । एक घटका रात्रीस ॥७१॥

वंदन केलें समाधीला । पालखीचा पाहिला सोहळा ।
दुसरे दिवशीं बहुत केला । दानधर्म जोशांनी ॥७२॥

बाळाभाऊचियापासीं । ब्राह्मणभोजन घालण्यासी ।
कांही रुपये अतिहर्षीं । जोशी देते जाहले ॥७३॥

साकल्यें कथिलें वर्तमान । बाळाभाऊलागुन ।
हे नवसाचे ब्राह्मण । तुम्ही घाला माझ्यास्तव ॥७४॥

कां कीं मला रजा नाहीं । काम जरूरीचें पाही ।
ऐसें सांगून लवलाही । जोशी गेले निघून ॥७५॥

एक यादव गणेश सुभेदार । होता हिंगणीचा राहाणार ।
हा करीतसे व्यापार । वऱ्हाडांत कापसाचा ॥७६॥

यास एके सालीं भला । दहा हजार तोटा आला ।
त्या चिंतेनें क्षीण झाला । कांहीं न सुचे मानसीं ॥७७॥

परी व्यापार सोडवेना । चिंता मनींची जाईना ।
फायदा कांही होईना । त्याच्या मनाप्रमाणें ॥७८॥

फायद्यासाठीं खटपट करी । नाना प्रकारें साजिरी ।
स्वस्थ ना बसती व्यापारी । राहाती सदा प्रयत्नांत ॥७९॥

हा एकदां वर्ध्यांत । आला कांहीं कामानिमित्त ।
उतरण्या गेला घरांत । विनायक असिरकराच्या ॥८०॥

तों इतक्यात तेथें आला । एक भिकारी बुध हो भला ।
भिक्षां कांही मागण्याला । असिरकराच्या घरांत ॥८१॥

पोषाख अवघा मराठी । करामाजीं भव्य काठी ।
डोईस होती टोपी मोठी । बनातीची मळकट ॥८२॥

कंपवायूनें शरीर । कांपत होते वरच्यावर ।
त्यास पहातां असिरकर । चितीं परम कोपले ॥८३॥

जा बेटया मागल्या द्वारीं । तेथे मिळेल भिक्षा खरी ।
नको चढूस पायरी । ओसरीची ये वेळां ॥८४॥

परी हे बोल त्याचे । भिक्षेकरी न मानी साचे ।
येऊन वरती ओसरीचे । यादवासन्निध बैसला ॥८५॥

घाल भिक्षा कांहीं तरी । असें म्हणून पुढें करी ।
भिक्षापात्र भिकारी । यादव सुभेदाराच्या ॥८६॥

यादव म्हणे मनांत । भिकारी हा लोचट बहुत ।
नको म्हणत असतां येथ । हा बैसला येऊनी ॥८७॥

त्यातें पाहातां न्याहाळून । तईं तो भासला गजानन ।
सुभेदाराकारण । शेगांवचा राजयोगी ॥८८॥

दृष्टीस तेज अत्यंत । स्वरही त्यांच्या परी सत्य ।
फरक इतुकाच होता त्यांत । कंप होता तनूला ॥८९॥

तेज मुद्रा बोलणें । होतें समर्थाप्रमाणे ।
तें पाहून ऐसें म्हणे । सुभेदार निज चित्तीं ॥९०॥

हा जरी मानूं गजानन । तरी ते गेले समाधिस्थ होऊन ।
आतां महाराज कोठून । पडतील आमुच्या दृष्टीशीं ? ॥९१॥

कांहीं असो पैसे दोन । देऊं भिकाऱ्याकारण ।
श्रीगजानन समजून । ऊहापोह ज्याचा नको ॥९२॥

पैसे घेतले भिकाऱ्यानें । आणिक कांही देई म्हणे ।
श्रीगजाननकारणें । शेरणी वाट गुळाची ॥९३॥

ते वायदे करिसी वरचेवर । ते मी न आतां मानणार ।
तोटा दहा हजार । तुज व्यापारीं आला ना ? ॥९४॥

त्याचा विचार अंतरीं । करून देई कांहीं तरी ।
रुपये मजला लवकरी । काढ पाकीट खिशांतून ? ॥९५॥

ऐसें भिकारी बोलतां । सुभेदार झाला देतां ।
कांही रुपये तत्त्वतां । पाकीटाचे काढून ॥९६॥

भिकारी म्हणे ते अवसरी । संतुष्ट मी इतुक्यावरी ।
होत नाहीं दे लवकरी । आणखी रुपये कांहीं मला ॥९७॥

पुन्हां रुपये काढिले । भिकाऱ्यासी अर्पिले ।
तों इतुक्यात घरांत गेले । विनायकराव असिरकर ॥९८॥

यादवराव एकटा बसला । होता असिरकराच्या ओसरीला ।
तें पाहून बोलला । सुभेदारासी येणें रीतीं ॥९९॥

संशय गजाननाविषयीं । कां घेतोंस चितीं पाही ? ।
कपडे काढून उभा राही । माझ्यापुढें ये वेळां ॥१००॥

तुझ्या अवघ्या अंगावर । दृष्टि पडूं देई एकवार ।
माझीं तेणें होईल दूर । व्याधि तुझी यादवा ॥१॥

तूं मजला मुलापरी । कां रे लाजसी अंतरी ? ।
ऐसें म्हणून पाठीवरी । हात फिरविला तयांनी ॥२॥

फिरविला नखशिखांत । अंगावरून त्यानें हात ।
तों आले इतक्यांत । असिरकर ओसरीला ॥३॥

रुपये घेऊन भिक्षेकरी । गेला द्वाराच्या बाहेरी ।
यादवानें बहुतापरी । तपास केला गांवांत ॥४॥

परी न थांग लागला । शेवटी त्यानें निश्चय केला ।
ऐसा आपुल्या चित्ताला । कीं हा असावा गजानन ॥५॥
सुभेदार म्हणे मानसीं । हें समर्थ असल्या आज दिवशीं ।
फायदा होईल व्यापारासी । कांहींतरी निःसंशय ॥६॥

तो सुभेदाराच्या । गाडया आल्या कापसाच्या ।
विकावयासाठीं साच्या । वर्ध्याचिया बाजारीं ॥७॥

विक्री होता किंमत । येती झाली तया बहुत ।
तेणें यादव चित्तांत । समाधान पावला ॥८॥

आणि निश्चय ऐसा केला । जो भिकारी भेटला ।
तो होता समर्थ भला । श्रीगजानन योगीराज ॥९॥

समर्थ आपुल्या भक्तांसी । रक्षण करती अहर्निशीं ।
निष्ठा मात्र त्यांचेविषयीं । दृढतर पाहिजे मनांत ॥११०॥

भाऊ राजाराम कवर । खामगांवीं होता डॉक्टर ।
त्याची तेल्हाऱ्यावर । बदली असे जाहली ॥११॥

म्हणून तेथें जाण्याला । खामगांवाहून निघाला ।
सहकुटुंब मठांत आला । घ्याया श्रींचें दर्शन ॥१२॥

गाडी केली तेल्हाऱ्याची । तयारी केली निघण्याची ।
वेळ अस्तमानाची । असती झाली ते वेळां ॥१३॥

बाळाभाऊ मठाधिपती । तो त्या बोलला येणें रीति ।
अहो ऐका माझी विनंती । प्रसाद घेऊन जावें तुम्ही ? ॥१४॥

तुम्ही आजपर्यंत । गेला न येथून उपोषित ।
आज ऐसें विपरीत । कां हो मनीं आणिलें ॥१५॥

ह्यांतून आहे व्यतिपात । हें आणावें मनांत ।
कवर सांगे त्याप्रत । मला निकड आहे बहु ॥१६॥

आज रात्रीं प्रसाद घेतों । मागल्या रात्रीं निघून जातों ।
नसतां आग्रह मला तो । तुम्ही न करा ये काळीं ॥१७॥

बोलल्याप्रमाणें निघाला । तेलहाच्यासी डॉक्टर भला ।
घेऊन मुलांमाणसांला । दमणीमार्जीं बसून ॥१८॥

रात्र होती अंधारी । महा भयंकर साजरी ।
वाटे निशा शोक करी । निज पतीच्या वियोगें ॥१९॥

तों चमत्कार ऐसा झाला । तेलहाच्याचा रस्ता चुकला ।
कोणी न भेटे पंथाला । विचारावें कोणा जरी ॥२०॥

गाडी अरुंद रस्त्यावर । दोही बांजूस कांटे फार ।
गाडी उभी कांठावर । एका भव्य तलावाच्या ॥२१॥

म्हणतां झाला गाडीवाला । साहेब रस्ता आहे चुकला ।
हें ऐकून कवराला । आश्चर्य वाटलें मानसीं ॥२२॥

खालीं उतरून जों पहात । तों अवघें दिसलें विपरीत ।
अपशब्द बोलला बहुत । तो त्या गाडीवाल्याला ॥२३॥

तूं तेलहाच्याचा म्हणून । तुझी गाडी केली जाण ।
आडमार्गे आणून । आम्हां कैसें सोडिलें ? ॥२४॥

काय होतास दारू प्याला । म्हणून हा रस्ता चुकला ।
वाट तुझ्या डोळ्यांला । दिसली कशी ना सांग मज ? ॥२५॥

तेल्हाऱ्याचा रस्ता थोर । आम्ही हमेशा वाहातों साचार ।
मग आडमार्गावर । गाडी कैशी आली तुझी ? ॥२६॥

ऐसें कवर बोलतां । गाडीवाला जोडी हातां ।
कां हो मजला शिव्या देतां ? । म्यां न अपराध केला कीं ॥२७॥

मी हमेश भाडें करतों । तेल्हाऱ्याहून येथे येतो ।
वाटेल तेव्हां गाडी हांकतो । रस्ता अवघा माहीत मज ॥२८॥

बैलही ना कोठें वळलें । ते नीट येथेंच आले ।
तलाव पाहातां स्तब्ध झाले । हा न रस्ता तेल्हाऱ्याचा ॥२९॥

मग कवर समजला मनांत । हें समर्थांचें आहे कृत्य ।
प्रसाद घेतल्याविरहित । कां कीं मी निघालों ॥३०॥

बाळाभाऊच्या विनंतीला । मीं नाहीं मान दिला ।
म्हणून माझा रस्ता चुकला । आतां वाट गवसे कशी ? ॥३१॥

हें भयंकर कानन । येथें मशी त्राता कोण ।
गजानना ! तुजवांचून । रक्षण माझें कराया ॥३२॥

तो तळ्याच्या दुसऱ्या बाजूला । घांगरमाळांचा आवाज झाला ।
डॉक्टराच्या कार्नी पडला । तेणें आला थोडा धीर ॥३३॥

गाडीवाल्यासी म्हणे कवर । रस्ता नाही फार दूर ।
या चाहुलीचा सुमार । धरून गाडी हाण आतां ॥३४॥

तें त्यानें ऐकिलें । काट्यांकुपाट्यांमधून नेलें ।
नीट रस्त्याला लाविलें । या आपल्या गाडीस ॥३५॥

हमरस्ता लागतां भली । डॉक्टरानें चौकशी केली ।
तों ऐशापरी समजली । गोष्ट त्या कवरातें ॥३६॥

हें शेगांवचें शिवार । आहे अजून साचार ।
मग म्हणाला डॉक्टर । चाल शेगांवीं परत आतां ॥३७॥

सूर्योदयाचे समायाला । शेगांवासी कवर आला ।
वृत्तान्त बाळाभाऊला । केला सर्व निवेदन ॥३८॥

मग बाळाभाऊ म्हणाले । हेंच आज बरें झालें ।
व्यतिपाती न जाऊं दिलें । समर्थांनीं तुम्हांस ॥३९॥

आज प्रसाद ग्रहण करा । उद्यां जा हो तेल्हारा ।
करूं नये कधींच खरा । प्रसादाचा इन्कार ॥१४०॥

समर्थांचे तुम्ही भक्त । म्हणून तुम्हां आणिले परत ।
मानवाचे अवघे बेत । सिध्दीस जाणें अशक्य ॥४१॥

संतांच्या जे असेल मनीं । तेंच येईल घडोनी ।
भरंवसा त्यांचे चरणीं । ठेवून स्वस्थ असावें ॥४२॥

दुसरे दिवशीं प्रसादासी । घेऊन गेला तेलहाच्यासी ।
आतां पुढील गोष्टीसी । अवधान द्यावें श्रवणातें ॥४३॥

एक रतनसा नामें नर । होता जातीनें भावसार ।
तयाचा मुलगा दिनकर । होता एक वर्षाचा ॥४४॥

त्यासी सोबणीचा रोग झाला । कोणी म्हणती सटावला ।
बालक अवघा सुकून गेला । रक्त न राहिलें अंगांत ॥४५॥

दिसूं लागलीं अवघीं हाडें । वरती नुसतें कातडें ।
वैद्य आणले बडेबडे । परी न झाला उपयोग ॥४६॥

मुलगें रडतां राहीना । दूधपाणी घेईना ।
ज्वर मुळींच सोडीना । पाहा तयाच्या तनूतें ॥४७॥

वैद्य म्हणती रतनसासी । आतां औषध न देईं यासी ।
हा तुझ्या हातासी । लागणें आहे अशक्य ॥४८॥

शक्याशक्य विचार । सुजें करावा निरंतर ।
उगीच पूल सागरावर । बांधावया जाऊं नये ! ॥४९॥

ऐसें ऐकून रतनसा । रडूं लागला ढसढसां ।
शेवटीं विचार त्यानें ऐसा । केला आपुल्या मानसीं ॥१५०॥

येवींतेवीं मरतें पोर । माझें आतां साचार ।
पाहूं करून एकवार । उपाय हा शेवटचा ॥५१॥

दिनकराचा अंतकाळ । आला होता अति जवळ ।
घरचीं माणसें सकळ । लागलीं श्रोते रडावया ॥५२॥

हातपाय गार झाले । नेत्रतेज मंदावले ।
मनगटाचें सोडिलें । ठिकाण पाहा नाडयांनीं ॥५३॥

ऐशा स्थितिमाझारी । रतनसानें पुत्र करीं ।
घेऊन ठेविला असे द्वारीं । नेऊनिया समर्थांच्या ॥५४॥

आणि केला त्यांसी नवस । पुत्र माझा उठल्यास ।
शेरणी वांटीन तुम्हांस । मी पांच रुपयांची ॥५५॥

तुम्ही पावले अवघ्यांला । त्याचा अनुभव द्यावा मला ।
मीही आहे आपुला । माझी उपेक्षा करूं नका ॥५६॥

माझें मूल द्वारांत । तुझ्या जरी झालें मृत ।
तरी अवध्या वऱ्हाडांत । तुझी होईल नाचक्की ॥५७॥

अमृतापरी तुझे चरण । आले सांगत आम्हां जन ।
हे स्वामी गजानन । कृपा करा या बाला ॥५८॥

पुत्र न माझा उठला जरी । मी डोकें फोडीन पायांवरी ।
तुझ्या आज निर्धारीं । ऐसा निश्चय मनींचा ॥५९॥

अमृततुल्य तुझी दृष्टि । त्याची करावी आज वृष्टी ।
नको करूंस मला कष्टी । महापुरुषा गजानना ! ॥६०॥

त्यास कांहीं वेळ झाला । तों प्रकार ऐसा घडून आला ।
मूल हातापायांला । हालवावया लागलें ॥६१॥

नाडी आली ठिकाणीं । रुदन करूं लागलें जाणी ।
तो प्रकार पाहूनी । लोक सारे आनंदले ॥६२॥

समर्थकृपा झाल्यावर । राहिल कोठून त्या दर ? ।
सूर्याचिया समोर । तमाचा तो पाड नसे ॥६३॥

दिनकर थोडे दिवसांत । होता झाला पूर्ववत् ।
नवस असला श्रध्दायुक्त । तो फळे हा न्याय असे ॥६४॥

दादा कोल्हटकराचा । पुत्र राजा नांवाचा ।
आहे प्रसाद समर्थाचा । संतकृपा अमोल खरी ॥६५॥

कन्या रामचंद्र पाटलाची । चंद्रभागा नांवाची ।
ज्वान अठरा वर्षांची । लाडेगांव सासर जिचें ॥६६॥

ही असतां गरोदर । प्रसंग आला दुर्धर ।
प्रसूतीची वेळ फार । कठीण स्त्रीजातीला ॥६७॥

लाडेगांवाहून माहेरीं । चंद्रभागा आली खरी ।
प्रसूतीस्तव निर्धारि । जनरीतीप्रमाणें ॥६८॥

मोठया कष्टानें प्रसूती । झाली तिची निश्चिती ।
तोंच चंद्रभागेवरती । ज्वरें अंमल बसविला ॥६९॥

तो होता नवज्वर । थकून गेले डॉक्टर ।
औषधउपचार केले फार । आपुल्या मुलीस पाटलांनीं ॥१७०॥

थोडाबहुत गुण आला । व्याधि तितक्यापुरता दबला ।
परी नव्हता मुळींच झाला । नामशेष देहांतूनी ॥७१॥

चंद्रभागा आजारी । पडूं लागली वरच्यावरी ।
एकदां अकोल्या नेलें खरी । औषध तिला द्यावया ॥७२॥

वैद्य विधानें नाना करिती । कोणी नळसंग्रहणी बोलती ।
कोणी वैद्य ऐसें म्हणती । क्षय झाला मुलीस या ॥७३॥

मेळ एकाचा एकाला । नाहीं मुळीं लागला ।
मग पाटलानें विचार केला । आतां वैद्य गजानन ॥७४॥

तारो अथवा मारो इसी । अंगारा लावा प्रतिदिवसीं ।
तीर्थ द्यावें प्यावयासी । समर्थांच्या पायांचें ॥७५॥

पिता मोठा निष्ठावंत । समर्थांवरी अवघा हेत ।
हळुंहळूं त्या पोरीप्रत । गुण येता जाहला ॥७६॥

तिला उठवत नव्हतें शय्येसी । तीच आली दर्शनासी ।
पार्यीं चालत मठासी । हें महत्त्व अंगाच्याचें ॥७७॥

निष्ठावंत ज्याचा भाव । तयाशीं पावे देव ।
उपास्यपदीं भाव । उपासकें ठेवावा ॥७८॥

रामचंद्राची अंगना । जानकाबाई सुलक्षणा ।
परी दैवयोग सुटेना । तो भोगल्यांवाचुनी ॥७९॥

वाताचा झाला विकार । जानकाबाईस साचार ।
पोट दुखे वरच्यावर । कांही उपाय चालेना ॥१८०॥

औषध देतां दबे वात । पुनः उठे पूर्ववत् ।
ऐसा क्रम दिवस बहुत । चालला होता श्रोते हो ॥८१॥

त्या वाताची अखेरी । होती झाली मस्तकावरी ।
मेंदु बिघडला निर्धारी । गेली जाणीव मावळून ॥८२॥

वेडयापरी करावें । वाटेल तें बोलावें ।
कधीं उपाशी निजावें । कधीं बसावें जेवत ॥८३॥

कोणी म्हणती लागलें भूत । कोणी म्हणती रोग सत्य ।
कांहीं वदू लागले तेथ । हा करणीचा प्रकार असे ॥८४॥

कां कीं जितके असती जमेदार । त्यांचें असतें वाकडें फार ।
दुबळा आपुला दावी जोर । चेटूककरणी करुनिया ॥८५॥

औषध उपाय बहुत केले । जाणतेही आणविले ।
गंडे बहुत बांधिले । करीं जानकाबाईच्या ॥८६॥

पाटील घरचा श्रीमंत । तो सांपडला अडचणींत ।
म्हणून येतां झाला ऊत । अवघ्यां त्या दांभिकांना ॥८७॥

कोणी अंगांत आणावें । वेडाचें निदान करावें ।
कांही तरी सांगावें । धनास्तव पाटलाला ॥८८॥

तो बिचारा सारें करी । कांता बरी न होय परी ।
विचार त्यानें अखेरीं । ऐशा रीतीं ठरविला ॥८९॥

वैद्य आतां गजानन । जाणता आतां गजानन ।
देव ऋषि आतां गजानन । तो जें वाटेल तें करो ॥१९०॥

माझी बायको सून त्याची । ही भावना माझी साची ।
आतां अन्य उपायांची । गरज नाहीं आम्हांला ॥१९१॥

तूं उद्यांपासून । प्रातःकाळीं करी स्नान ।
मठामार्जीं जाऊन । घाली प्रदक्षिणा समाधीसी ॥१९२॥

तें तिनें पतीचें वचन । सर्वथैव केलें मान्य ।
समर्थ समाधी लागून । घालूं लागली प्रदक्षिणा ॥१९३॥

गेल्या न त्या मात्र वायां । दया आली सद् गुरुराया ।
वातविकार जाऊनियां । निर्दोष ती जाहली ॥१९४॥

खऱ्या खऱ्या संतांची । सेवा न जाई वायां साची ।
परी निष्ठा मानवाची । जडणें तेथे अशक्य ॥१९५॥

समर्थांच्या नंतर । बाळाभाऊ गादीवर ।
बसले त्यांचे चमत्कार । कांहीं थोडे जाहले ॥१९६॥

हे वैशाख वद्य षष्ठीसी । शेगांवी गेले वैकुंठासी ।
त्यांच्यामागून गादीसी । बसले येऊन नारायण ॥९७॥

बाळाभाऊ जेव्हां गेले । तेव्हां नारायणासी स्वप्न पडलें ।
नांदूरें ग्रामीं भलें । तें थोडें सांगतों ॥९८॥

हे माळी नारायणा । तूं शेगांवास करी गमना ।
रक्षण्या भाविक जनांना । ऐसें मला वाटतें ॥९९॥

ऐसें स्वप्नीं सांगून । निघून गेले गजानन ।
म्हणून आले नारायण । शेगांवामाझारीं ॥१००॥

कांहीं दिवस यांनींही । अधिकार चालविला ते ठायीं ।
यांची समाधि झाली पाही । चैत्र शुध्द षष्ठीला ॥१॥

पूर्वसुकृतावांचून । संतसेवा न घडे जाण ।
संतसेवेचें महत् पुण्य । त्या पुण्या पार नसे ॥२॥

श्रीगजाननलीलेचा । पार कधीं न लागायाचा ।
अंबरीच्या चांदण्यांचा । हिशोब कोणा न लागे कधीं ॥३॥

मी अज्ञान पामर । मति नाहीं तिळभर ।
मग हा लीलासागर । मुखीं केवीं वर्णू हो ! ॥४॥

त्यानें जें जें वदविलें । तें तें मीं कथित केलें ।
लेखणीनें अक्षर लिहिलें । परी तें न तिचें सामर्थ्य ॥५॥

ती लेखणी ज्याच्या करीं । तोच अक्षरें काढी सारीं ।
निमित्ताकारण होते खरी । लेखणी ती लिहावया ॥६॥

तैसेंच येथें झालें । मी लेखणीचें काम केलें ।
लिहिते लिहविते स्वामी भले । श्रीगजानन महाराज ॥७॥

त्यांच्या कृपेंकरून । मीं हें केलें लेखन ।
येथें माझे मोठेंपण । कांहींच नाहीं विबुध हो ! ॥८॥

स्वस्ति श्रीदासगणूविरचित । हा गजाननविजय नामें ग्रंथ ।
आतां आला कळसाप्रत । कळसाध्याय पुढें असे ॥२०९॥

शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥
॥ इति श्री गजानन विजय ग्रंथस्य विंशोऽध्यायः ॥

@@@@@

